

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

"Det här är inte ditt fel och vi ska lägga ansvaret där det behöver ligga"

- En diskurspsykologisk analys av de professionellas tal om ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen

Ellen Eldh och Huong Ly Tang

Kandidatuppsats (SOPB63)

VT 2023

Handledare: Johan Cronehed

Abstract

Authors: Ellen Eldh och Huong Ly Tang

Title: "This is not your fault and we are going to put the responsibility where it needs to be": A discursive psychology approach to the professionals' talk about young offenders and responsibility for the target group

Supervisor: Johan Cronehed

Assessor: Lupita Svensson

The aim of this thesis is to examine the professionals' view on young offenders and responsibility for the target group. We have chosen to interview social workers who work within the public sector and have direct contact with the young offenders. Discursive psychology was used to analyse our empirical material in order to highlight the interpretative repertoires permeating through the professionals' work with the young offenders. The discursive psychology approach has also contributed to our understanding of how the social workers use language to make their view on the young offenders and responsibility accountable. The most important findings of our study are divided into three themes: Wide range, Vulnerability and Responsibility. Within these three themes, we have identified two different interpretative repertoires used parallelly in the professionals' talk. The first one is called surroundings-centred repertoire which constructs the young offenders as a part of their surroundings. The problem does not lie with the individual but the surroundings and the responsibility should therefore be put on the surroundings rather than the individual. The second one is called individual-centred repertoire which constructs young offenders as active in their choice of actions. According to this interpretative repertoire, the individual is to blame for their problems and should take the responsibility for their crime. The two interpretative repertoires are used in a complementary way. However, the surroundings-centred one represents the professionals' view on the young offenders and responsibility to a greater extent than the individual-centred one.

Keywords: young offenders, juvenile delinquency, professionals, social workers, responsibility, view, interview, discursive psychology

Förord

Vi vill inleda vår uppsats med att tacka alla som har varit till hjälp under hela arbetet. Vi menar att intervjupersonerna med sitt deltagande och intressanta bidragande har gjort processen spännande och lärorik inför vår framtid som socionomer. Vi är glada och tacksamma för att ni ställde upp! Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Johan Cronehed, som har gett oss goda råd när vi behövde vägledning, även när vi väckte dig på morgonen eller störde dig på din promenad med valpen.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund och problemformulering	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	8
2. Definitioner.....	8
2.1 Ungdomar med kopplingar till kriminalitet.....	8
2.2 Ansvar	9
3. Tidigare forskning	9
3.1 Sökprocess.....	9
3.2 Diskurser kring utsatthet bland ungdomar med kopplingar till kriminalitet	10
3.3 Diskurser bland professionella i verksamheter med unga	11
3.4 Professionellas syn på ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ungdomarnas egen syn på sig själva.....	12
3.5 Ungdomars egen syn på neurobiologiska förklaringar till sin kriminalitet	13
4. Teori.....	14
4.1 Socialkonstruktivistiskt perspektiv.....	14
4.2 Diskurspsykologi.....	15
4.3 Teoretiska begrepp	16
4.3.1 Tolkningsrepertoar.....	16
4.3.2 Accountability, categorisation och accounts.....	17
5. Metod.....	18
5.1 Intervju	18
5.1.1 Urval	19
5.2 Diskurspsykologiskt angreppssätt	20
5.3 Analysförfarandet.....	21
5.4 Tillförlitlighet - pålitlighet, trovärdighet & överförbarhet	22
5.5 Metodens förtjänster och begränsningar	24
5.6 Etik	24
5.7 Arbetsfördelning.....	25
6. Analys.....	26
6.1 Brett spann.....	26
6.1.1 Genusaspekten	27
6.1.2 Konsekvenstänk.....	29
6.2 Utsatta.....	31
6.2.1 Bristande föräldrar och/eller föräldrar i behov	32
6.2.2 Ogynnsamt sammanhang.....	33

6.2.3 Andras syn och kunskap	34
6.3 Ansvar	36
6.3.1 Föräldrars ansvar	37
6.3.2 Mitt och/eller andras ansvar.....	38
6.3.3 Ungdomars eget ansvar.....	40
6.3.4 Behandling kontra straff	42
7. Resultat	43
8. Slutdiskussion.....	44
9. Referenslista	48
Bilagor	51
Intervjuguide	51
Samtyckesblankett.....	52

1. Inledning

I det inledande avsnittet introducerar vi och ger en kort bakgrund till forskningsproblemet. Vi redogör även för relevansen för socialt arbete och vad som gör vår studie relevant samt specificerar problemet i syfte och frågeställningar.

1.1 Bakgrund och problemformulering

Hur sociala problem som bland annat ungdomskriminalitet ska hanteras och hur synen på brottsliga beteenden hos ungdomar förhåller sig, varierar över tid. Estrada (2017, s. 355) hänvisar till en studie av Murray, Janson och Farrington från 2007 som jämför Sveriges och Englands hantering av ungdomskriminalitet. Studien visar att det engelska rättssystemet som är mer straffinriktat förknippas med ökad risk för unga att hamna i allvarlig kriminalitet. Det framhålls samtidigt att det svenska rättssystemet med mer fokus på barnomsorg hade motsatt effekt där ökningen av ungdomskriminalitet förhindrades. Sveriges sätt att hantera ungdomarna utgår från hur det såg ut under 1950- och 60-talet i Sverige, vilket Estrada utifrån sina undersökningar visar har förändrats. Holmberg (2017) visar att en förändring har skett mot en mer strafforienterad hantering av ungdomarna.

Forskning visar vidare att även befolkningens attityder mot kriminalitet har förändrats. I en artikel (Demker et al. 2008) framkommer att bilden av det svenska folket som bärare av icke-bestrafande attityder och som förespråkare av förebyggande åtgärder framför frihetsberövande påföljder, inte helt stämmer. Attityder i den svenska befolkningen tyder på att påföljdssystemet anses vara för mjukt. Bestrafande attityder verkar ha fått mer utrymme hos svenskarna, även om dessa möjligen är mildare än i många andra länder. Forskningsresultat visar att utvecklingen i Sverige ligger i linje med världens trend, det vill säga befolkningen vill ha hårdare straffpolicy.

Flera studier har visat på en förändring kring samhällets agerande mot brottsligt beteende hos unga lagöverträdare med start i början av 1980-talet, vilken kännetecknas av att fokusera mer på handlingens straffvärde (Estrada, Pettersson, Shannon 2012 & Granath 2007 se Socialstyrelsen 2013, s. 25). Detta har gjort att mindre vikt läggs på unga lagöverträdarens förutsättningar och behov. I "Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige" (Tidöavtalet 2022, s. 21ff) föreslås

styrningen för kommande mandatperiod, bland annat för området kriminalitet. Under rubriken "Krafttag mot ungdomsbrottsligheten" påvisas att ungdomsfängelser ska instiftas, att en utredning ska överväga att straffrabatten för personer över 18 år ska tas bort samt att straffmyndighetsåldern ska sänkas.

Den här utvecklingen mot ett större fokus på straffande åtgärder anser vi vara intressant. Som vi har sett varierar synen på ungdomskriminalitet och hanteringen av ungdomar med kopplingar till kriminalitet över tid. I exemplet mellan Sverige och England framkommer det även att olika synsätt kan påverka hur ungdomar med kopplingar till kriminalitet på olika sätt. Att Sverige under 1950- och 60-talet ansågs ha ett effektivt förhållningssätt för att hantera ungdomar i riskzon för kriminalitet genom barnomsorg, gör det intressant att studera det behandlingsorienterade perspektivet som utåt sett kan ses stå i kontrast till det strafforienterade perspektivet som håller på att växa. Det väcker intresse hos oss att undersöka de praktiker som socialarbetare som arbetar med behandling och är i direktkontakt med målgruppen i fråga.

Det sociala arbetets problemområden kan förstås genom vardagliga aktiviteter och dessa praktiker har inte bara en påverkan på socialt arbete, de utgör det, de skapar dessa (Hall, Slembrouck & Sarangi 2006, s. 10, 24). Professionella måste hela tiden hantera sina versioner av vad som händer genom att definiera sociala problem i exempelvis intervjuer, vilka kan ses som delar av det vardagliga sociala arbetet. Att undersöka hur de professionella som gör dessa praktiker och skapar det sociala arbetet blir därför intressant. Genom att se hur professionella inom behandling talar om ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen i fråga, det vill säga hanterar sina versioner av det sociala problemet, kommer vi åt de processer som faktiskt utgör, men också skapar det sociala arbetet. Det är här som vi kan få betydelsefull förståelse av det sociala problemet ungdomskriminalitet.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur professionella inom socialtjänsten redogör för sitt synsätt avseende, det vill säga konstruerar, ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen i fråga. Utifrån det empiriska materialet är syftet att filtrera fram tolkningsrepertoarer som framkommer samt studera hur

accountability skapas i de professionellas beskrivningar av ungdomarna och ansvar för målgruppen i fråga.

1.3 Frågeställningar

- Vilka tolkningsrepertoarer framkommer i professionellas beskrivningar av ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen i fråga?
- Hur konstrueras ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen i de uppkomna tolkningsrepertoarerna?
- Hur använder de professionella sitt tal för att skapa tillförlitlighet för sin syn på ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen i fråga?

2. Definitioner

I följande avsnitt definierar vi begreppen “Ungdomar med kopplingar till kriminalitet” och “Ansvar” som används återkommande i vår studie.

2.1 Ungdomar med kopplingar till kriminalitet

I Socialstyrelsens (2020, s. 15) kunskapsstöd för sin personal definieras “barn” som personer som inte fyllt 18 år och “unga” som personer som fyllt 18 år men inte 21 år. Begreppet “unga lagöverträdare” innebär “personer som inte har fyllt 21 år som är misstänkta för brott eller dömda till påföljd på grund av brott”. I vår undersökning ville vi ha ett mer övergripande begrepp för att täcka personer som är under 21 år. Målgruppen behöver inte vara misstänkta eller dömda för brott, utan kan vara ungdomar som riskerar att utveckla kriminella beteendemönster. Därför används begreppet “ungdomar med kopplingar till kriminalitet” för att benämna målgruppen i vår studie.

2.2 Ansvar

Enligt Nationalencyklopedin (u.å.) definieras ansvar som “skyldighet att se till att viss verksamhet fungerar och att ta konsekvenserna om så inte sker”. Vidare skriver de att ansvar inom juridik och statsvetenskap betyder “de rättsliga eller politiska konsekvenserna av handling eller underlåtenhet”. Dessa definitioner hjälper oss att kunna synliggöra när det talas om ansvar och när det blir relevant att analysera detta.

I övrigt så är vår utgångspunkt i studien inte att undersöka begreppet ansvar, vad det faktiskt innebär, utan snarare att se hur de professionella i sitt tal framställer (det vill säga konstruerar) sin syn på ansvar i relation till ungdomar med kopplingar till kriminalitet. Hur använder de sig av förklaringar på varierande sätt för att motivera vems ansvaret det är och hur det ska tas i olika sammanhang?

3. Tidigare forskning

Under följande avsnitt presenterar vi de artiklar som vi har funnit relevanta och användbara för vår studie. Avsnittet inleds med en redogörelse för hur vi gick till väga för att söka artiklar. Därefter presenteras de fyra artiklarnas huvudresultat.

3.1 Sökprocess

Vi letade efter artiklar som var så lika vår studie som möjligt, där vi i första hand var ute efter diskurser utifrån professionellas tal. Artiklar som belyste professionellas syn och ungdomars egen syn på olika aspekter av ungdomskriminalitet ansåg vi vara relevant, eftersom dessa undersökte liknande frågor som oss. Vi använde oss av olika söktjänster som bland annat LubSearch, Scopus, Socindex och EBSCOhost. Vi sökte både på svenska och engelska. Engelska sökord som vi använde oss av var bland annat “youth crime”, “juvenile delinquency”, “professionals”, “social workers”, “view”, “young offenders”, “discourse”, “discursive psychology”, “responsibility” och “liability”. Vi använde även svenska sökord såsom “ungdomskriminalitet”, “professionella”, “socialarbetare”, “ungdom*” “krim*” och “ansvar”.

3.2 Diskurser kring utsatthet bland ungdomar med kopplingar till kriminalitet

I artikeln “What we talk about when we talk about vulnerability and youth crime: A narrative review” undersöker Bui och Deakin (2021) diskurser i litteratur från olika länder kring utsatthet bland ungdomar med kopplingar till kriminalitet. I litteratur på senare tid (1990 - 2020) menar författarna att det är vanligt att unga lagöverträdare eller de som har benägenhet att bli det beskrivs som utsatta eller någon som kopplas till sin utsatthet. Även om utsattheten ofta används i forskningslitteraturen, visar det sig att begreppets betydelse är oklar och varierar mellan studier. Författarna kommer fram till fyra olika betydelser av utsatthet i sitt forskningsmaterial.

Den första betydelsen är utsatthet som situationsbunden, det vill säga att begreppet förstås som en omständighet, såsom social situation eller position, vilken ökar brottsbenägenheten. Här innebär utsatthet även att bli utsatt av andra, vilket gör att de unga med den typen av utsatthet uppfattas både som problem och som någon i behov av skydd. Den mest utsatta gruppen är ungdomar som är under vård och uteslutna från utbildning, det vill säga att de är *väldigt problematiska men utsatta*.

Den andra betydelsen är utsatthet som ett utvecklingsmässigt och/eller biologiskt karaktärsdrag som orsakar ungdomars benägenhet att begå brott. Här behandlas tonåren som en viktig period där många faktorer i ungdomarnas fysiska, sociala och mentala utveckling förändras. Exempelvis ses dålig impuls kontroll som utsatthet. Ungdomar med kopplingar till kriminalitet framställs som utvecklingsmässigt sårbara då de har blivit utsatta för negativa faktorer som förhindrar dem att ha ett bra liv.

Den tredje betydelsen beskriver ungdomar som utsatta för ställen eller institutioner som ger dem ogynnsamma erfarenheter. Exempelvis kan ungdomarna bo i ett livsområde med bristande resurser eller ha negativa erfarenheter av kontakt med institutioner. Det understryks att unga lagöverträdare ska ses som utsatta ungdomar och inte som kriminella. Ungdomarna framställs inte kunna påverka sin utsatthet och våld blir ett sätt att hantera nackdelar såsom fattigdom. Negativa och upprepade

kontakter med sociala institutioner ökar sannolikheten för fortsatt brottslighet hos ungdomarna.

Den sista betydelsen innebär att utsatthet används som synonym med risk. Genom att använda utsatthet istället för risk läggs tonvikt vid etik och moral när man identifierar faktorer som kan hanteras för att minska sannolikhet för brottslighet hos ungdomarna. Risk undviks ibland eftersom den inte kan fånga upp komplexiteten av relationen mellan olika faktorer såsom socioekonomisk status och alkoholkonsumtion.

3.3 Diskurser bland professionella i verksamheter med unga

I avhandlingen "Unga i normalitetens gränsländ: Undervisning och behandling i särskilda undervisningsgrupper och hem för vård eller boende" undersöker Susanne Severinsson (2010) hur samhället hanterar unga i åldern 12 - 16 som har avvikit från den regelrätta undervisningen i skolan. I sin studie undersöks tre verksamheter som har gemensamt att de arbetar med en kombination av behandling och undervisning i syfte att uppfostra de unga. Genom att studera diskurser om "problembarn", undervisning och behandling är syftet att lyfta fram de följder dessa diskurser får för verksamhetens mål, medel och aktörer. Utgångspunkten i diskurserna är att förändring behöver ske hos de unga.

I kapitel sju presenteras resultaten från de intervjuer som Severinsson (2010) har gjort med de anställda i verksamheterna. De anställda konstruerar vem som ses som ansvarig för orsakerna och lösningarna till problem genom användandet av olika kategoriseringar i sitt tal, vilka kan länkas till förändringsdiskurser, en medicinsk och en omsorgsdiskurs. I analysen presenteras fem kategorier, A-E. I kategorigrupperna A, B och C kopplas förklaringar till individens egna problem och de unga konstrueras som främst ansvariga för att förändring ska uppnås, det vill säga problemet individualiseras. Dessa kategorier där ungdomen tillskrivs vara ansvarig är mest förekommande. Kategori D beskriver barn utifrån relation till "andra" och E utifrån olika tillägg. När unga beskrivs som "ansvariga handlande subjekt" konstrueras de som aktörer som kan välja och har förmåga att ta ansvar, vilket relaterar till en straffdiskurs. Severinsson (2010) hittar även en omsorgsdiskurs där de unga till viss del konstrueras som offer. Professionella

använder könsneutrala benämningar, trots att de nämner att det främst är killar i verksamheterna. I de professionellas tal framkommer det att de ungas ansvar för att de placerats varierar beroende av kön, där flickorna inte görs lika ansvariga. Pojkar relateras främst till problem och som "kriminella", medan flickorna i högre grad beskrivs ha blivit utsatta av andra.

3.4 Professionellas syn på ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ungdomarnas egen syn på sig själva

Thompson (2019) presenterar i artikeln "It's a No-Win Scenario, either the Police or the Gang Will Get You': Young People and Organised Crime – Vulnerable or Criminal?" resultat i ett forskningsprojekt i England där ungdomars inblandning i organiserad brottslighet undersöks. Det empiriska materialet är bland annat insamlat från workshops med professionella som arbetar med ungdomar i kriminalitet samt från gruppintervjuer med ungdomarna. Författaren hittar fyra nyckelteman i detta material.

Ett nyckeltema från ungdomar och de professionella är att ungdomarna ofta är inte fullt medvetna om vad de ger sig in på när de blir inblandade i aktiviteter som ligger nära organiserad brottslighet. Både ungdomarna och de professionella menade att målgruppen ofta inte har kontakt med den centrala personen i en brottslig organisation, utan ofta rekryteras av en person som ses som en kompis. En lärare som arbetar med unga med speciella behov menar att ungdomarna har svårt att förstå vad en äkta vänskap innebär och därför lätt blir utnyttjade. De professionella anser att grupptryck har stor betydelse och att äldre ungdomar kan vara bra eller dåliga förebilder.

I ett annat nyckeltema påpekar ungdomarna och de professionella att faktorer som ligger bakom ungdomars inblandning i kriminalitet kan vara pengar, social status, känsla av tillhörighet, makt, värdighet och skydd. Det framhålls också att den rådande ekonomiska situationen ger flera ungdomar bristande alternativa möjligheter. Det som ofta lockar med den kriminella världen är att kunna tjäna pengar snabbt och enkelt, speciellt när det verkar svårt att få jobb. Ungdomarna sa också att deras inblandning i organiserad brottslighet är ett sätt att visa sin frustration över regeringen och andra institutioner.

I ungdomarnas och de professionellas tal hittas även ett nyckeltema som visar att ungdomarna vill skydda sin familj. Förklaringarna för ungdomarnas aktivitet i droghandeln beskrivs både som att tjäna pengar för sig själva och att försörja familjen. De professionella menade att konsekvenser för familjen är mycket mer avskräckande för ungdomarna än straffande konsekvenser. Konsekvenser för familjen är även en viktig faktor som motiverar ungdomarna att sluta med organiserad brottslighet. Ungdomarna inser att se en familjemedlem skadad eller dödad är väldigt skrämmande.

Det sista temat handlar om att stödjande interventioner som ges av de professionella med stort förtroende kan ha positiv påverkan på ungdomarna. Ungdomarna menade att möjlighet till arbete och utbildning kan ge dem motivation att sluta med organiserad brottslighet. De behövde stöd för att kunna uppnå detta. De professionella kände ett behov av interventioner som hjälper ungdomarna att reflektera och kritiskt tänka om framtiden. De såg även sig själva som positiva förebilder för ungdomarna. Ungdomarna framhävde att stödet av en professionell som verkar vara på deras sida spelar en stor roll i att de lämnar kriminaliteten.

3.5 Ungdomars egen syn på neurobiologiska förklaringar till sin kriminalitet

Horstkötter et al. (2014) poängterar i artikeln "One Can Always Say No.' Enriching the Bioethical Debate on Antisocial Behaviour, Neurobiology and Prevention: Views of Juvenile Delinquents" att samhällets syn på ungdomskriminalitet har påverkats av neurobiologiska förklaringar till antisocialt beteende hos unga lagöverträdare. Detta har i sin tur lett till att vikten läggs vid förebyggande insatser snarare än straff. Forskarna undersöker genom intervjuer ungdomarnas syn på sina egna handlingar, deras förståelse för konsekvenserna av handlingarna och deras syn på förebyggande insatser.

Ungdomarna i studien är ofta ambivalenta angående biologiska förklaringar som bland annat tidig diagnos av beteendeproblem. Å ena sidan anser de unga respondenterna att tidig upptäckt av biologiska förklaringar kan hjälpa de unga att hålla sig bort från problem eller åtminstone bli bättre på att hantera svåra situationer. Å andra sidan menar de att aggressivitet inte alltid är negativt utan kan

hjälpa någon att försöka att uppnå något istället för att ge upp. Tidig intervention och upptäckt av problematik kan därför, enligt ungdomarna, frånta dem något värdefullt. Stämpling och stigmatisering är dessutom en risk med detta, vilket kan göra det problematiskt för ungdomarna.

Många av ungdomarna framhåller att deras föräldrar fungerar sämre än de borde, exempelvis är de ofta borta eller så är det vanligt att konflikter mellan familjemedlemmar förekommer. Några beskriver emellertid föräldrar som normala, bra och några som bryr sig och vill dem väl. Alla respondenter är emot begränsning av föräldrars rättigheter och tvång mot föräldrarna. Flera ungdomar menar istället att behandling är effektiv för att hjälpa föräldrarna med problem inom hemmet.

Neurobiologiska förklaringar till antisocialt beteende används av andra, enligt ungdomarna, för att skylla på deras diagnoser och därför befria dem från moraliskt ansvar. Ungdomarna inser att neurobiologiska faktorer påverkar dem i viss mån, men konstaterar att deras kriminella beteenden är deras eget val. Ungdomarna menar att man ska ta ansvar för det man gör och inte ska skylla på sina omständigheter.

4. Teori

I följande avsnitt beskrivs det teoretiska ramverket för studien. Avsnittet inleds med en redogörelse för det socialkonstruktivistiska perspektivet, vilket genomsyrar vårt arbete. Vi presenterar vår diskursteoretiska utgångspunkt där vi har valt att använda oss av diskurspsykologisk teori. Vi har bland annat använt oss av arbeten av Derek Edwards, Jonathan Potter, Margaret Wetherell och Stuart Hall. Till sist går vi in på mer konkreta begrepp som blev användbara för analysen.

4.1 Socialkonstruktivistiskt perspektiv

Centralt för socialkonstruktivismen är konstruktioner och att "vår upplevelse av omvärlden är socialt konstruerad" (Wenneberg 2001, s. 12 ff, s. 148). Kunskap förstås som en produkt av social konstruktion, där språket spelar en stor roll i skapandet av kunskap. Det socialkonstruktivistiska synsättet kan användas för att problematisera fenomen som vid en första anblick uppfattas som naturligt och

självlärt. Vi anser att perspektivet är en bra utgångspunkt för att undersöka och synliggöra hur de professionella konstruerar ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen.

En del konstruktivister menar att verkligheten och världen skapas i människans konstruktion av den (Mattsson 2021, s. 35 ff). Den här skapandeprocessen sker i talet kring olika fenomen, vilket innebär att talet konstruerar världen och dess fenomen. Enligt andra konstruktivister finns det en så kallad okonstruerad verklighet, bestående av reella problem, personliga erfarenheter, händelser och så vidare. Konstruktivisterna menar snarare att konstruktionen ligger i förståelsen av denna verklighet. Konstruktionen i "*sociala problem*" blir därmed människors uppfattningar om dessa, exempelvis om ansvaret förstås vara samhällets. Allt de professionella berättar i intervjuerna, erfarenheter med mera, menar vi inte nödvändigtvis måste vara konstruktioner. Av denna anledning vill vi inte påstå att vi har ett konstruktivistiskt perspektiv i det hänseende att allt går att analysera som konstruktion. Perspektivet hjälpte oss att upptäcka de konstruktioner som finns i användandet av diskurser.

4.2 Diskurspsykologi

"Discursive psychology generally is concerned with people's practices: communication, interaction, argument; and the organization of those practices in different kinds of settings" (Edwards & Potter 1992, s. 156)

Citatet beskriver huvudsyftet med diskurspsykologin som fokuserar på kommunikation, interaktion och argument som sker i människors sociala praktiker. Den ägnar sig även åt hur den diskursiva organiseringen av de här praktikerna varierar i olika sammanhang. Wiggins (2016, s. 10-15), som vidareutvecklar Wetherell, Potter och Edwards forskningsarbeten, menar att det finns tre huvudprinciper inom diskurspsykologin. För det första är diskurs både konstruerad och konstruerande. Diskurs är konstruerad av kulturella resurser såsom ord, gester, kulturellt förankrade fraser och uttryck, vilka ligger till grund för tal och text. Diskursen är även konstruerande eftersom den konstruerar olika versioner av världen genom hur vi pratar om människor, handlingar och organisationer.

För det andra är diskurs situationsbunden då den konstrueras och konstrueras av världen på en specifik plats samt vid en specifik tid. Det här innebär att diskursen varierar beroende av kontext och ska därför analyseras utifrån var, när och hur den är producerad och organiserad. Den tredje principen “action orientation of talk and accountability” grundar sig på de två första och menar att diskursen skapar specifika funktioner och ageranden.

Inom diskursanalys fokuserar forskaren på skapandeprocessen och föränderligheten av sociala identiteter som sker i diskursen där den professionella ses som en “förmedlare och förhandlare av diskurserna” (Bergström & Ekström 2018, s. 256 ff). Enligt diskurspsykologin sker processen av identitetskonstruktioner inte begränsat till individens psyke, utan i en kombination av självbild och andras bilder.

4.3 Teoretiska begrepp

4.3.1 Tolkningsrepertoar

Tolkningsrepertoar är det mest centrala begreppet inom Wetherell och Potters forskning inom diskurspsykologin. Tolkningsrepertoarer definieras som framträdande *klungor av termer, beskrivningar och uttryckssätt* som ofta är sammansatta kring metaforer och levande bilder (Wetherell & Potter 1992, s. 90). De kan också förstås som system av meningar och som byggstenar för att skapa versioner av handlingar, jaget och sociala strukturer i tal. Tolkningsrepertoarer är ett sätt att förstå innehållet av diskursen och hur det är organiserat. Centralt för analysen är hur språk används, vad som åstadkoms genom användandet av språket och vilka tolkningsresurser som möjliggör åstadkommandet. Bergström och Ekström (2018, s. 280 ff) menar att en nyckel inom diskurspsykologin är att uppmärksamma variation i materialet, vilket synliggör *brytpunkter* mellan olika tolkningsrepertoarer. Tvekan, ambivalens och motsägelsefullhet kan vara sådana tecken på variation, vilka kan hjälpa att synliggöra användandet av olika tolkningsrepertoarer.

Det finns en nära koppling mellan diskurs och tolkningsrepertoar (Edley 2001, s. 202). Båda begreppen handlar om bestämda sätt att tala om objekt och händelser i världen. Detta innebär därför att människor blir frestade av ett visst sätt att förstå

världen. Skillnaden mellan begreppen handlar om deras omfattning. Diskurs används ofta inom forskning i samband med Foucaults perspektiv där begreppet förstås konstruera hela områden såsom sjukvård, juridik eller vetenskap. Till skillnad från diskurs, fokuserar tolkningsrepertoar på människors handling genom språket. Tolkingsrepertoarer är mindre och mer fragmenterade än diskurser, vilket gör dem mer konkreta och vardagliga. Dessa kan också beskrivas som “småskaliga och avgränsade diskurser” (Bergström & Ekström 2018, s. 267).

4.3.2 Accountability, categorisation och accounts

Edwards och Potter (1992, s. 4, 17) menar att begreppet accountability är centralt för att begripliggöra deltagarnas diskurs. I sitt tal använder professionella framställningar av aktuella händelser för att göra slutsatser om ansvar mer tillförlitliga i den beskrivna händelsen och skapar därmed accountability. Diskurspsykologin fokuserar på hur händelser är konstruktivt beskrivna på sätt som för deltagarna medför särskilda “causal accounts” (ibid., s. 10). Diskurspsykologen ska därför undersöka detaljer av specifika accounts och hur dessa läggs fram för att se hur “attributional inferences” skapas genom händelsebeskrivningar i kommunikationen. I vår undersökning innebär “attributional inferences” slutledningar kring synen på ungdomar med kopplingar till kriminalitet och synen på ansvar.

Ett begrepp som Christofer Hall, Stef Slembrouck och Srikant Sarangi (2006, s. 22, 24, 164) beskriver som tätt sammankopplat med accountability är categorisation. Forskarna menar att språk och interaktion genomför aktiviteter samt genererar, modifierar och upprätthåller kategoriseringar. När det här görandet i talet och interaktionen utformas på ett sätt som framställer socialarbetarnas handlande som etiskt försvarbart och kompetent, skapas accountability. Accounts (“redogörelser” enligt vår översättning) definieras som förklaringar, berättiganden, förklaringar kring skuld och ansvar, förmildrande och försvarande formuleringar. Begreppet lägger grunden för kategorisering eftersom det är i accounts som kategorier konstrueras, förhandlas och utmanas. Kategorier är en produkt av konstant konstruktion och förhandling där professionella hanterar sina versioner i varierande professionella möten, såsom intervjuer eller domstolsförhandlingar, samtidigt som andra aktörer gör samma sak. Den retoriskt inbyggda aspekten av kategorisering

som accounts kan tydliggöra, pratar även Edwards och Potter (1992, s. 51) om när de förklarar att kategorier används flexibelt och retoriskt av deltagarna.

5. Metod

I detta avsnitt redogör vi för den metod som används i studien. Vi presenterar först insamlingsmetod, urval, angreppssätt och tillvägagångssätt i analysen. Därefter diskuteras metoden utifrån tillförlitlighet, förtjänster och begränsning samt etik. Slutligen presenterar vi arbetsfördelningen.

5.1 Intervju

För att kunna få del av de professionellas "sociala verklighet" samt deras språkliga konstruktioner och tolkningar av ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar för målgruppen i fråga, anser vi att intervjumetoden blir användbar. I intervjuer med diskursanalys som metod undersöks diskursiva praktiker, vilket förklaras som *redogörelser* där intresset och fokuset ligger på "*hur* i det som sägs och *hur* konstruktioner framträder i själva samtalet" (Kvale & Brinkmann 2014, s. 197). I intervjuerna är vi inte ute efter *vad* de professionella säger om sina egna upplevelser av fenomenet, utan *hur* de i sina beskrivningar konstruerar ungdomarna och ansvar för målgruppen. Alla intervjuer förutsätter olika diskurser och är naturligt diskursiva. Inom intervjuens diskursiva ramar är vi särskilt intresserade av de professionellas syn på ungdomarna och ansvaret. Genom att intervjua professionella kan vi komma åt dessa diskursiva praktiker.

Vi har använt oss av halvstrukturerad intervju där intervjun utgår från förutbestämda teman, men där frågorna inte behöver följa en speciell struktur utan deltagarna ges möjlighet att styra interaktionen (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 118 ff). Vi strävade efter att följa intervjupersonerna i vad de valde att uttrycka genom att ställa öppna frågor och i hur vi ställde uppföljningsfrågor. Samtidigt såg vi till att deras tal täckte våra teman. Halvstrukturerade intervjuer är en vanlig insamlingsmetod inom diskurspsykologin som ger respondenterna frihet att formulera sig mer självständigt och därmed genererar längre redogörelser. I de här redogörelser använder deltagarna sig av diskursiva resurser, vilket skapar diskursiva mönster som vi under analysen kunde kartlägga och analysera.

5.1.1 Urval

För att besvara våra frågeställningar har vi valt att intervjua professionella inom socialtjänsten som har direktkontakt med ungdomar med kopplingar till kriminalitet. Sociala miljöer eller fall är där de empiriska objekten finns (Ahrne & Svensson 2022, s. 29). Våra empiriska objekt är intervjupersoner, det vill säga de professionella som arbetar direkt med ungdomar i kriminalitet, och vår sociala miljö i undersökningen blir socialtjänsten. Till en början ville vi, om möjligt, undersöka två olika sektorer nämligen offentliga och ideella sektorer. Det visade sig vara svårt att nå de professionella från den ideella organisationen som vi kontaktade. Vi fick svar från en verksamhetsansvarig som hänvisade vidare till två kollegor i direktkontakt med målgruppen, men efter flera försök hade vi fortfarande inte nåtts av någon respons. Vi började samtidigt inse att vi behövde avgränsa vår respondentgrupp. Vi valde således att endast fokusera på den offentliga sektorn, mer specifikt på socialtjänsten. Att intervjua professionella inom socialtjänsten ansåg vi intressant för att de har huvudansvaret för barn och unga, därmed inkluderat ungdomar med kopplingar till kriminalitet. Detta gjorde att vi var intresserade av en bestämd grupp av respondenter.

Vi ansåg att målstyrt urval är den högst relevanta urvalsmetoden för att nå den bestämda gruppen av intervjupersoner. Det målstyrda urvalet innebär att genom vissa strategier selektera respondenter som är relevanta för undersökningen (Bryman 2018, s. 496). Kriterier satte upp utifrån den målstyrda urvalsmetoden för att välja ut intervjupersoner. Med andra ord letade vi strategiskt efter professionella som arbetar direkt med ungdomar i kriminalitet och som är yrkesverksamma inom socialtjänsten.

Vi sökte efter offentliga socialkontor som arbetar med målgruppen ungdomar med kopplingar till kriminalitet. Ambitionen var att finna respondenter från så många olika kontor, det vill säga sociala miljöer, som möjligt. Genom kontaktpuppgifter som fanns på nätet kontaktade vi ett antal socialkontor i flera kommuner i Skåne: Malmö, Lund, Eslöv, Hässleholm och Osby. Här möttes vi av liknande utmaningar kring utebliven respons som i den ideella organisationen, samt en profession med hög arbetsbelastning som på flera platser verkade ha lite utrymme för att ställa upp på intervju. Av de här kommunerna fick vi positivt svar från två familjebehandlare

i en större kommun, en familjebehandlare i en mindre kommun och en socialrådgivare i en mellanstor kommun. Alla respondenter arbetar inom socialtjänstens öppenvård med behandling och har direktkontakt med ungdomar med kopplingar till kriminalitet. Förutom att kontakta ytterligare kontor, försökte vi även att finna fler respondenter genom att be socialarbetarna att kontakta deras kollegor med liknande arbetsuppgifter. Kollegorna som blev kontaktade och var öppna för intervju visade sig dessvärre inte jobba i direktkontakt med målgruppen. Nedan följer en kort presentation av intervjupersonernas arbetstitlar och pseudonymiserade namn:

Namn	Arbetstitel
Andreas	Familjebehandlare
Bea	Familjebehandlare
Charlotte	Socialrådgivare
Diana	Familjebehandlare

5.2 Diskurspsykologiskt angreppssätt

Wetherell och Potters arbete inom diskurspsykologin har fokus på hur människor hanterar sitt tal och språk med hjälp av de diskursiva resurserna (Winther Jørgensen & Phillips, 2000 s. 113 ff). Syftet med diskurspsykologin enligt forskarna är att lyfta fram de diskursiva praktikerna där konstruktioner av kategorier skapas. Den diskurspsykologiska analysens fokus är den sociala interaktionen där diskurser skapas, snarare än psykologiska processer som ligger bakom dessa diskurser eftersom diskurser används på olika sätt i olika sociala sammanhang.

En viktig faktor som skiljer diskurspsykologin från den kritiska diskursanalysen är att den lägger stor vikt vid hur tal och text organiseras för att förmedla social handling (Winther Jørgensen & Phillips, 2000 s. 115). Diskurspsykologer menar att människor gör mycket mer än att ge information när de berättar en historia eller händelse i det förflutna (Edley 2001, s. 190). Människor uppnår en bredare och mer komplex variation av sociala handlingar genom att producera accounts som är

bundna till specifika sammanhang. Inom diskurspsykologin kan vad som till synes bara är beskrivningar av handlingar och händelser konstrueras för att skapa specifika innebörder angående talarens medverkan i tillskrivandet av ansvar och skuld (Edwards & Potter 1992, s. 51). En diskurspsykologisk analys ger oss därmed möjlighet att undersöka hur professionella som arbetar direkt med ungdomar i kriminalitet, använder sitt tal under intervjuerna för att beskriva målgruppen och tillskriva ansvar i frågan.

I analysen används olika centrala begrepp inom diskurspsykologin: tolkningsrepertoar, categorisation och account/accountability. Tolkningsrepertoar har gjort det möjligt att lyfta fram olika diskurser kring synen på ungdomar med kopplingar till kriminalitet och på ansvar för målgruppen. Categorisation har hjälpt oss att synliggöra hur de professionella kategoriserar målgruppen ungdomar med kopplingar till kriminalitet samt variation inom målgruppen. I analysen diskuterar vi detta utifrån begreppet kategorier. Enligt Edwards är konstruktion av kategorier diskursiva handlingar (Edwards 1997 se Hall, Slembrouck & Sarangi 2006, s. 24). Genom att undersöka hur professionella i sitt tal konstruerar kategorier har vi kunnat få fram hur dessa genereras av de diskurser som används. Accountability har använts för att belysa kopplingen mellan synen på ungdomarna och synen på ansvaret i de professionellas tal. Vi har även använt begreppet i hur de professionella genom att ge olika accounts skapar accountability för sin syn på ansvar respektive syn på ungdomarna. Begreppet accounts användes vidare för att belysa den retoriska aspekten av categorisation. I analysen har accounts likställts med den svenska motsvarigheten redogörelser.

5.3 Analysförfarandet

Vi började att bearbeta vårt material genom att transkribera intervjuerna. Vi strävade efter att transkribera ordagrant vad respondenter hade sagt i intervjuerna utan att försöka "städa" i materialet eller skriva vad vi trodde att de menade (Wiggins 2016, s. 95). Vi noterade märkbara händelser under intervjuerna, exempelvis paus eller överlapp, genom att skriva i parentes (paus) eller (överlapp). Under genomgångarna av transkiberingen skrev vi löpande upp tankar som vi ansåg relevanta till kommande tolkningsarbete.

Syftet med analysen inom diskurspsykologin är att se hur diskurser förhåller sig till varandra, det vill säga att bestämma den diskursiva organiseringen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 122 ff). I analysen fördes kategorier av olika delar av texten samman till tematiseringar. Utifrån de exempel som framkommer i det empiriska materialet görs tolkningar för att sammankoppla dessa med analytiska påståenden som återfinns. För att kunna hitta olika mönster, skapade vi ett eget dokument där vi sorterade relevanta empiriska exempel och nyckelord i olika teman. Vi grupperade sedan teman som hänger ihop i ett annat dokument och kom till slut fram till tre huvudteman som vi presenterar under "Analys". Att analysera har inte varit enkelriktat utan innebär en flexibel process där vi behövde pendla mellan de olika delarna, såsom kodning och tolkning (ibid.). Det möjliggör att den diskursiva organiseringen, som vi är ute efter, gör representationen av det empiriska materialet rättvisa.

I en analys behöver analytikern reducera sitt material, vilket innebär att vi strävade efter att de exempel som vi valde ut var så representativa våra teman som möjligt (Rennstam & Wästerfors 2022, s. 252 ff). Detta innebär att det inte går att inkludera alla exempel som skulle kunna visa på en konstruktion inom en viss diskurs. Redan vid transkriberingen av materialet kan reducering ske. Vi valde däremot att transkribera allt eftersom vi inte ville riskera att missa någon relevant del av våra frågeställningar, såsom exempelvis oförväntade teman som skulle kunna visa sig ha betydelse för utfallet. Wooffitt (2001, s. 61) menar att ingen interaktionell händelse kan uteslutas eller ses som oviktig.

5.4 Tillförlitlighet - pålitlighet, trovärdighet & överförbarhet

Under arbetets gång har det varit av vikt för oss att vara transparenta och detaljerade i vår presentation av tillvägagångssättet och forskningsprocessen. Detta underlättar det som Guba och Lincoln kallar för ett granskande synsätt, vilket används för att öka pålitligheten för kvalitativ forskning (Bryman 2018, s. 467 ff). I analysen strävade vi efter att vara så detaljerade och tydliga som möjligt i våra tolkningar. Ett annat sätt som kan vara till fördel för att skapa pålitlighet är respondentvalidering, vilket innebär att forskare skickar undersökningsresultatet till respondenter och får bekräftelsen att tolkningen stämmer. På grund av begränsad tid använde vi oss inte av den metoden.

Kvantitativ forskning kritiserar återkommande kvalitativ forskning för att vara mindre “stringent”, men Winther Jørgensen & Phillips menar att det inte behöver vara fallet (2000, s. 122 ff). Inom diskursanalys kan trovärdighet uppnås genom att beakta sammanhanget, hur analytiska påståenden skapar sammanhang för diskursen. Det innebär att vi strävar efter att noga granska innehållet i analysen så att den speglar vårt material samt reflekterar kring den diskursiva organiseringen. Diskurs inom diskurspsykologin är situationsbunden och ska tolkas i samband med kontexten (Wiggins 2016, s. 14). Kontexten för diskursen i vår undersökning är intervju, som inom diskurspsykologi ses som en social interaktion där både intervjuare och intervjuperson är bidragare (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 120ff). Detta är något som vi har varit medvetna om under vår undersökning. Vi förstår att intervjumaterialet påverkas såväl av oss som forskare som av respondenterna och har därför även transkriberat och reflekterat över de frågor som vi har ställt.

Ett kriterium för att stärka undersökningens överförbarhet är urvalet. Det målstyrda urvalet för vår undersökning innebär en svårighet att generalisera till populationen (Bryman 2018, s. 496). Vi har strävat efter att uppnå ett generaliserbart forskningsmaterial genom att intervjua socialsekreterare från olika kommuner (Ahrne & Svensson 2022, s. 30, 34). Undersökningens urval består av respondenter från tre kommuner i Skåne. Vårt mål från början var att intervjua minst sex socialarbetare för att kunna producera ett rikt material för analysen. Vi kunde dessvärre inte få tag på fler än fyra socialarbetare. Under analysens gång upptäckte vi att många relevanta teman kom fram i våra fyra intervjuer. Vi bedömde därmed att vårt material var tillräckligt omfattande och möjliggjorde att kunna besvara våra frågeställningar.

“Naturligt förekommande” material föredras inom diskurspsykologin över material som exempelvis forskningsintervjuer vilka skapas genom kontakt mellan forskare och respondenter (Jørgensen & Phillips 2000, s. 118; Wiggins 2017, s. 77). Med naturligt förekommande material menas bland annat vardagssamtal eller mediamaterial. Wetherell och Potter insåg att det fanns tekniska och praktiska svårigheter för att samla in naturligt förekommande samtal och valde istället att göra intervjuer för sin undersökning (Wetherell & Potter 1992, s. 99). De argumenterade även för att intervjuer ger dem mer möjlighet att utforska olika

teman med respektive respondent. Av liknande skäl menar vi att intervjuer är en lämplig och rimlig metod för vår diskurspsykologiska undersökning.

5.5 Metodens förtjänster och begränsningar

Eftersom syftet med studien har varit att undersöka de professionellas syn, var det naturligt för oss att göra intervjuer med socialarbetare. En stor förtjänst med vårt val av diskurspsykologisk metod var att intervjuer är ett vanligt sätt att samla in material (Winther Jørgensen & Phillips, 2000 s. 118). Det gör att ett diskurspsykologiskt angreppssätt gav oss en möjlighet att göra diskursanalys på intervjumaterialet. Samtidigt är fokus för diskurspsykologin hur text och tal organiseras mot social handling (Wiggins 2016, s. 15). Det gör att metoden passar vår studie bra eftersom vi inte endast ville lyfta fram de professionellas beskrivningar av sin syn, utan även hur de använder språket för att framföra sin syn.

En begränsning i vår studie är att vi inte har ett empiriskt material där den sociala interaktionen skapas inom de professionellas dagliga arbete. Det finns en risk att respondenter vill framställa sin syn, och därmed sig själva, under intervjuerna på ett annat sätt än den syn som faktiskt kommer till uttryck i deras dagliga agerande. Intervjuer är en gemensam produkt av forskare och respondenter (Winther Jørgensen & Phillips, 2000 s. 120). Vi är därmed medvetna om att vi som forskare är med och skapar ramarna för diskursen. Genom att ställa frågor på ett visst sätt, har vi som intervjuare styrt intervjun så att mer fokus läggs på det som vi vill studera såsom syn på ungdomarna och ansvaret. Detta har gjort att vissa aspekter av diskurserna blir framträdande medan andra blir undanskymda. Vi strävade efter att minska vår påverkan på materialet och låta våra respondenter skapa det mesta av ramarna för diskursen. I början av intervjuerna berättade vi för respondenterna att vi skulle ställa öppna frågor och uppmuntrade dem att uttrycka sig så fritt som möjligt.

5.6 Etik

En etisk aspekt av relevans att ta hänsyn till i forskningsstudier inom samhällsvetenskap är de konsekvenser studien kan tänkas få för deltagare (Berg 2022, s. 179). I förstadiet av undersökningen hade vi som avsikt att intervjua

målgruppen själva. Efter etiska överväganden bedömde vi att det inte var möjligt, eftersom unga med pågående kriminalitet kan ses som en “utsatt grupp”. Vi menar att hänsyn behöver tas till att ungdomar med kopplingar till kriminalitets eget diskuterande om synen på sig själva och ansvar för ungdomskriminalitet, skulle kunna medföra exempelvis negativa känslor. Att intervjua professionella som arbetar med ungdomarna i fråga innefattar en viss känslighet då det berör en utsatt grupp, men reducerar individuella konsekvenser för deltagarna.

För att vara på den säkra sidan har vi använt pseudonymisering för att avidentifiera intervjupersonernas namn och kontorstillhörighet. Detta går i linje med konfidentialitetskravet (Eldén, 2020 s. 30-31). Vidare har vi tagit hänsyn till etiska principer om information, samtycke och nyttjande. Vi har informerat intervjupersonerna både skriftligt och muntligt att intervjuerna spelas in, vad undersökningens syfte och deras roll är, samt att deras medverkan är frivillig och att de när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta sitt deltagande. Vi har även försäkrat dem om att vi endast ska använda insamlade personuppgifter i forskningsändamål. Samtyckesblanketten bifogas under “Bilagor”.

Forskarens roll är något som vi reflekterat över under “Tillförlitlighet”, men det är även något som behöver tas i beaktning utifrån etisk synpunkt (Kvale & Brinkman 2014, s. 113). *Vetenskaplig kvalitet och forskningens oberoende* är etiska krav som kopplas till forskaren. Vi har strävat efter att vara ärliga utifrån det material vi fått fram, genom att exempelvis vara öppna för nya teman i analysprocessen. Vi har försökt förhålla oss på ett medvetet och kritiskt granskande sätt till intervjupersonernas syn och hur vi själva bidrar till konstruktionerna. Här har det socialkonstruktivistiska perspektivet och den diskurspsykologiska teoretiska utgångspunkten varit fördelaktigt.

5.7 Arbetsfördelning

Under de olika delarna av arbetsprocessen har vi haft en ständig dialog och diskussion. Det har berikat vår förståelse av forskningsämnet och vårt intervjumaterial, samt bidragit till motivation och engagemang i uppsatsen. Vi ansåg det vara hjälpsamt att alltid arbeta i varandras närvaro. Arbetsfördelningen har sett ungefär likadan ut under hela processen, där vi löpande har haft en

gemensam diskussion samt varvat självständigt och gemensamt skrivande. Analysskrivandet fördelades till viss del genom att vi skriftligt formulerade analysen av olika citat, vilket antingen föregicks eller följdes av en gemensam diskussion av tolkningen. Intervjuerna utfördes vidare gemensamt. Under intervjuerna delade vi upp rollerna så att den ena hade ett större ansvar för att se till att alla teman täcktes och att ställa de förutbestämda frågorna, medan den andra hade mer fokus på att ställa följdfrågor. Detta upplevde vi som en bra uppdelning.

6. Analys

I det här avsnittet presenteras tre teman: Brett spann, Utsatthet och Ansvar som vi har identifierat i intervjumaterialet. De här teman relaterar på varierande sätt till två olika tolkningsrepertoarer. Den första har vi döpt till omgivningscentrerad tolkningsrepertoar där problemet och ansvaret för ungdomar med kopplingar till kriminalitet ligger i deras omgivning. Den andra har vi döpt till individcentrerad tolkningsrepertoar där problemet och ansvaret ligger hos ungdomarna själva.

6.1 Brett spann

I intervjuerna beskriver de professionella ungdomarna med kopplingar till kriminalitet som en heterogen grupp. När de professionella kommenterar vilka ungdomarna som de möter är framkommer svar som "allihopa", "alla", "de är så olika" och där en beskriver det som ett "brett spann". Individens unika behov poängteras och förhållningssättet blir att vara flexibel, ödmjuk och att jobba med hypoteser. Det finns en variation i temat där ungdomarnas olikheter å ena sidan framhålls utifrån deras omgivning, såsom bakgrund och sammanhang, och å andra sidan utifrån individens egen problematik. Det här ger uttryck för de två olika tolkningsrepertoarerna, vilket synliggörs i exemplet:

Det är så individuellt tänker jag. Det som är viktigast, det är jättemycket, vad man behöver, vilket innebär att det viktigaste är att möta individen och kartlägga lite. För det kan ju va att en individ har vissa svårigheter, alltså individuella svårigheter, och då är det viktigt att man hamnar rätt utifrån behov och det är det man behöver. Andra behöver, som jag sa innan, nätverk alltså man behöver rätt kompisar, man behöver stöd hemifrån eller vad det nu kan va, så det är ju det viktigaste. - Charlotte

I citatet framkommer två olika syner på ungdomen. I den ena synen handlar olikheterna om nätverk, vilket framställer den unges problem som något som finns i omgivningen. Den här synen som kategoriserar ungdomen som en del av sin omgivning är vanligast förekommande i respondenternas svar. Det här relaterar till den omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren. I den andra synen handlar ungdomars olikheter om individuella svårigheter, vilket kategoriserar den unges problematik som individuellt. Denna syn möjliggörs genom den individcentrerade tolkningsrepertoaren. Att "kartlägga" visar på att individens behov ser olika ut. Samma socialarbetare utvecklar senare i intervjun att diagnos kan vara en sådan individuell svårighet:

/.../ man har problem med ilska eller så kan det va tjejer oftast som har asså med självkänsla och att man inte värderar sig själv liksom. - Charlotte

Här påvisas diagnos, självkänsla och ilska som egenskaper som tillhör individen själv. Den unge kategoriseras utifrån sina individuella egenskaper och synen används som en account för att arbeta individinriktat.

6.1.1 Genusaspekten

Ovanstående citat visar vidare på hur socialarbetaren i sitt språk beskriver tjejer och killar som olika, något som kan representera resultaten kring genus. Killars beteende såsom ilska beskrivs ofta vända sig "utåt" medan tjejernas problematik ofta vänder sig "inåt" i form av exempelvis självkänsla. Socialarbetaren Bea nämner det som att tjejerna "straffar sig själva". I kommande citat utvecklar Diana vad hon menar kring att ungas beteende är ett symtom.

Nu när jag säger det är nästan bara grabbar som hamnar i kriminalitet. Flickorna dom vänder det inåt istället. Så att om vi träffar en tonårsflicka som skär sig, så är det ett symtom på nånting att de inte mår bra. Å det tänker jag att ett utanförskap också är det, man väljer när man går ut och är kriminell /.../ det är ju nånting som gör att den här ungdomen inte känner sig hel, att det är nånting som gör att den behöver nånting annat och söker det och hamnar fel. - Diana

I citatet tas upp vad som är generellt för socialarbetarna, nämligen att det är övervägande killar som de träffar. Det konstrueras även en skillnad mellan killars

och tjejers problematik. I exemplet om flickor tar hon, precis som socialarbetaren Charlotte i föregående citat, upp ett icke-kriminellt beteende som går "inåt". Tjejerna kopplas mindre samman med kriminalitet. Flickornas mående poängteras i citatet, något som även benämns av andra socialarbetare som psykisk ohälsa. Dessa känslomässiga aspekter fokuseras i mindre grad när det talas om killar. Det här sätt att framföra sin syn, account, genererar mer medlidande och kategoriserar tjejer som mer utsatta än killar.

Både killars och tjejers problematik beskrivs som symptom, vilket friskriver de unga ansvar. Formuleringen hör till den omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren. Att Diana talar om killars beteende som något de väljer är däremot motsägelsefullt detta sätt att se på ansvar, vilket tyder på att hon använder olika tolkningsrepertoarer (Bergström & Ekström 2018, s. 280 ff). Förklaringen att det finns ett val och beskrivningen av den unge som kriminell kategoriserar denne som ansvarig, vilket relaterar till den individcentrerade repertoaren. När hon säger detta syftar hon på "grabbar", eftersom det i princip endast är de som "hamnar i kriminalitet". Detta kan även hänföras till straffdiskursen som Severinsson (2010 s. 235) lyfter fram. Att kriminalitet beskrivs som något man hamnar i kopplar däremot inte samman problemet som tillhörande individen själv. Sammanfattningsvis kan vi se tecken på hur killar konstrueras som mer ansvariga än tjejerna, samt att tjejerna beskrivs som mer utsatta.

När det talas om tjejernas kriminella handlingar ser det liknande ut i hur genuskillnaderna konstrueras. Kriminaliteten hos tjejerna görs mer passiv genom att de befinner sig "runt omkring" och där ingången till denna ofta beskrivs genom att de är flickvänner. Socialarbetare Diana säger att tjejerna är mer "bakom de stora tuffe killarna", vilket framställer killarna som de aktiva och gör dem samtidigt mer ansvariga. De tillfällen som tjejernas egen kriminalitet uttalas handlar det om att droger, vari det egna missbruket ses som en anledning till kriminaliteten. Följande citat tydliggör synen på skillnaderna i utsatthet beroende av kön.

Tjejerna blir ofta mer utsatta och liksom tenderar till att hamna i kanske situationer där de kanske blir sexuellt utsatta på olika sätt, så de blir mer... värnlösa är kanske inte riktigt rätt ord men de blir utsatta på ett annat sätt... i alla fall som blir synligt. Killarna kanske

vi, kanske inte får reda på lika mycket, jag tycker att killarna hamnar mer i slagsmål å såna grejer, där finns det nog bland killarna finns det en större tystnadskultur. - Andreas

Det här citatet visar på Andreas, men också de andra professionellas syn på skillnader mellan killar och tjejer. I deras account framställs tjejer som utsatta av andra, medan killar beskrivs i samband med slagsmål som gör individen till en mer aktiv aktör i sin utsatthet. Det ligger i linje med Severinsson (2010, s. 167), som menar att flickorna görs mindre ansvariga än pojkarna. I artikeln relateras pojkars problem främst till de som "kriminella". I våra intervjupersoners beskrivningar är det ovanligt att de nämner ungdomarna som "kriminella" och därmed mer ansvariga. Deras beskrivningar liknar istället den form av utsatthet som beskrivs i Bui och Deakin (2021, s. 6) där ungdomarna ses som utsatta och inte kriminella. Som vi såg tidigare används däremot det här vid ett tillfälle när skillnader mellan tjejer och killar tas upp. Det tyder på att killar till viss del görs mer ansvariga än tjejer även i vårt intervjumaterial. Synen på killar framställs mer utifrån den individcentrerade tolkningsrepertoaren än vad som används i framställningen av synen på tjejer. I citatet problematiserar socialarbetaren sin egen syn på tjejerna som "mer utsatta", genom att förklara att killarna inte berättar lika mycket för de professionella om sin utsatthet. Killarna kan likväl vara lika utsatta och på liknande sätt som tjejerna.

6.1.2 Konsekvenstänk

De professionella framställer ungdomar som en heterogen grupp genom att beskriva deras förmåga att inse konsekvenserna av sina handlingar som olika vid olika åldrar. Att ungdomarna beskrivs som människor under utveckling i enlighet med sin ålder finner vi också i tidigare forskning. Forskningslitteratur ser tonåren som en viktig samt växlande period för ungdomars fysiska, sociala och mentala utveckling (Bui och Deakin, 2021, s. 6). Även om olika åldersspann används, talas det återkommande om att ju äldre ungdomar blir desto mer konsekvenstänk får de. Socialarbetare Charlotte menar att ungdomarna under den tidiga perioden av tonåren inte förstår att de har ett eget ansvar. Inte förrän de närmar sig vuxen ålder kommer ungdomarna till insikten om detta.

När man är där mellan 14 och 16 då funkar hjärnan inte (skratt) /.../ Sen så tror jag att man fattar när man kommit upp till som säg, när man är 17 - 18 och inser att jag har också ett ansvar men där mellan 14 och 16 då är det alla andras. - Charlotte

I citatet ser vi att hon använder hjärnans utveckling som en account för att konstruera ungdomar i olika kategorier. I åldern 14 - 16 kategoriseras den unge som någon som inte är utvecklad och därmed inte kan se sitt ansvar, medan den i åldern 17 - 18 kategoriseras vara tillräckligt utvecklad för att inse sitt eget ansvar. Familjebehandlaren Bea använder en liknande account, för att säga att det är viktigt att ungdomar får stöd och hjälp under sin utveckling. Hon förklarar att "hjärnan måste växa i relation till andra hjärnor för att förstå hur världen fungerar", det vill säga att ungdomar ska utveckla kunskap i samspel med vuxna. Det framställer ungdomen som någon som behöver läras. Mognadsgrad nämns ibland i materialet istället för kunskapsutveckling, vilket exemplifieras i det följande citatet:

För det första så var den här ungdomen två år äldre vilket gör jättemognadsprocess. Får man tag i en trettonåring så är det stor skillnad att prata med dom än när dom är femton.

- Diana

I likhet med kunskapsutveckling, delar denna account in ungdomar i olika kategorier: en 13-årig ungdom som mindre mogen och en 15-årig ungdom som mer mogen. Kunskapsutveckling och mognadsprocess gör att medvetenhet kring konsekvenser även är olika vid olika åldrar. Socialarbetaren Andreas påpekar att de 15-åriga ungdomarna inte riktigt har ett konsekvenstänk, eftersom konsekvenserna inte är särskilt stora eller ligger längre bort och de anser sig vara odödliga.

Att olika faser och åldrar sammankopplas med olika typer av beteende och inläring återfinns i de utvecklingspsykologiska diskurserna (Severinsson 2010, s. 236). Dessa diskurser konstruerar ungdomar som människor med brister och kunskapsluckor, vilka ska fyllas och kompenseras. Det konstateras även att ungdomarna inte utvecklas som de ska i alla stadier av utvecklingen och därmed inte uppnår det som de förväntas att kunna vid vissa åldrar. Exempelvis behandlas ungdomar ibland som om de är yngre och inte kan ta lika mycket ansvar som sina jämnåriga. Våra respondenter menarliknande att ungdomarna har luckor i sin

förståelse kring ansvar och konsekvenser, men de professionella ser inte ungdomarna med kopplingar till kriminalitet som individer som har misslyckats i sin utveckling. Socialarbetarna anser snarare att olika förmågor att inse ansvar och konsekvenser vid olika åldrar finns i alla ungdomar. Det som gör skillnad för ungdomar i kriminalitet är att deras utsatta omständigheter skapar svårare val, vilket gör det svårare för dem att klara av att räkna ut konsekvenserna än vad det är för övriga ungdomar. Det här hör till den omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren.

6.2 Utsatta

Under första temat har vi kunnat se utsatthet som ett kännetecken bland individernas olikheter, vari en aspekt som framkommit handlar om genus där tjejerna konstrueras som mer utsatta än killarna. Utsattheten är även något som det talas om i generella drag för målgruppen ungdomar med kopplingar till kriminalitet. I sina accounts konstruerar de professionella ungdomarna i olika kategorier kring utsatthet. De professionella beskriver ungdomarna som utsatta på flera olika sätt. Utsatta av föräldrar, andra delar av omgivningen samt utsatta genom samhällets (socialtjänsten och polis) syn på målgruppen. De här typerna av utsatthet påpekas även av Bui och Deakin (2021, s. 4, 6) när de analyserar hur begreppet utsatthet används i forskningslitteratur. Ungdomar beskrivs å ena sidan som utsatta av andra människor och å andra sidan som utsatta av sin omgivning. När de professionella presenterar det här tillskrivs ungdomen/individen attribut som fräntar dem ansvar.

Människorna är väldigt besvikna de är vana vid att folk sviker dom, föräldrar andra i kriminalitet, folk hotar dem. Det tar lång tid att komma nära de stänger ut en dom har satt in system att om jag beter mig så riktigt illa så kommer hon att ge upp /.../

- Bea

Flera socialarbetare tillskriver ungdomarna egenskapen "besvikna", där socialarbetare Bea menar att de är svikna av flera människor i olika sammanhang, däribland kriminella och föräldrar. Ungdomen beskrivs som någon som har gett upp på grund av att hen är sviken och att de även är vana vid att andra ger upp på dem. Här används flera accounts eller förklaringar vilka framställer ungdomen som

kategorin sviken där ungdomarnas utsatthet är komplex då de är utsatta av faktorer från olika håll.

6.2.1 Bristande föräldrar och/eller föräldrar i behov

Vi har väldigt många liksom bristande föräldrar som mycket tidigare skulle behöva agera. Vissa gör det inte för att de liksom inte har förmågan ekonomiskt eller vad det nu än må vara att göra någonting och vissa gör det för att de inte har tid eller förståelse för vad det är de behöver göra - Andreas

Föräldrar kategoriseras som "bristande" i citatet av familjebehandlaren Andreas. I jämförelse med tidigare forskning, berättar många ungdomar i kriminalitet att deras föräldrar inte fungerar som de borde (Horstkötter 2014, s. 229). Vidare förklaringar av den professionella framställer föräldrarna som någon som inte gör det de borde, det vill säga tar sitt ansvar för sin ungdom. Att föräldrarna inte tar sitt ansvar förklaras däremot av olika oförmågor. Dessa oförmågor framkommer i Severinssons (2010, s. 160) resultat om "föräldrar med bristande förmågor". Det framkommer en variation i citatet om föräldrars olika oförmågor kring ekonomin, tid eller förståelse, vilka kan förstås som accounts för att säga att föräldrarna inte tar sitt ansvar. Att föräldrarna inte har förståelse nämns av de professionella även som avvikande "syn och förväntningar" eller att de inte har kunskap om tonåringars utveckling. Negativa egenskaper hos föräldrar såsom psykisk ohälsa och missbruk pekas även ut. De här olika förklaringar hjälper till att åskådliggöra föräldrarna enligt kategorin bristande.

Att föräldrarna ses som bristande kan tolkas kategorisera barnen som utsatta av föräldrarna, vilket liknar tidigare forskning (ibid.). Där ser de professionella ungdomarna som "offer utsatta av föräldrar", vilket bland annat benämningarna "barn till missbrukare", "föräldrar som inte kan gränsa dem" och "utsatta för misshandel" visar (ibid.). I de professionellas beskrivningar i våra intervjuer påpekas föräldrarnas brister som en följd av egen utsatthet.

Om man då tänker att du tar bort den typen av variabler (boende, mat och så vidare) i en familj att du har en oro för att du kanske inte får bo kvar i landet eller du har en oro för din ekonomi då går ju föräldrarnas resurser åt till detta att hantera detta, vilket innebär att då har man ju sämre... om man tänker liksom en att vi människor har en skål med energi

den är ju inte oändlig utan du har en viss mängd liksom. Har du då oro där du får hantera då går en viss mängd energi och då har du en mindre mängde energi att kanske ta hand om dina barn. - Charlotte

Här visas hur Charlotte i samband med förklaringar kring föräldrarnas brister i relation till sina barn, även använder formuleringar som gör att mottagaren ska förstå föräldrarnas situation. Faktorer i deras livssituation med ansträngda livsvillkor fungerar som account till att föräldern är någon som präglas av oro och har bristande energi. Det visar på professionellas syn att föräldrarnas utsatthet i sin tur kan utsätta barnen. Utsattheten förs vidare. Liknande redogörelser som kategoriserar barnen som utsatta, förs kring föräldrar med psykisk ohälsa som har "behov som de inte fått tillgodosedda", samt föräldrar som inte har fått fungerande vägledning. Här används psykisk ohälsa som en variabel som gör föräldern utsatt. Utöver att vara utsatta genom föräldrarnas brister och utsättas genom föräldrarnas utsatthet, ses ungdomen även som direkt utsatt av föräldrar. Att vara "utsatt för fysisk bestraffning" och "våld i hemmet" beskrivs som vanligt.

6.2.2 Ogyynnsamt sammanhang

De professionella framhåller att ungdomarnas problematik ska betraktas utifrån en helhetsbild. De menar att omgivningen skapar ogyynnsamma sammanhang där ungdomarna blir utsatta. Samtidigt runt omkring ungdomarna finns det kompisar i kriminalitet och äldre kriminella som vill rekrytera dem.

Dom har inte haft lika mycket resurser runt sig som har liksom kunnat hjälpa till och hjälpa de att hitta sin plats liksom i vårt samhälle /.../ andra motkraften liksom med äldre kriminella med coola bilar och mycket pengar som har kunnat erbjuda dem någonting.

- Andreas

Citatet redogör för att ungdomarna växer upp i socialt utsatta områden med bristande resurser. Vidare förklaras att det finns faktorer i en kriminell värld som lockar. Dessa accounts fungerar för att kategorisera ungdomarna som passiva i sitt val att börja med kriminella handlingar. I jämförelse med tidigare forskning kan vi se att det är vanligt att ungdomar beskrivs växa upp i utsatta områden med bristande resurser (Bui och Deakin 2021, s. 6). Professionella och ungdomar i kriminalitet i Thompsons (2019, s.113) undersökning påpekar även att bristande möjlighet i

närområdet gör den kriminella världen lockande eftersom den kan ge tillgång till snabba och lätta pengar samt andra materiella saker som de senaste mobilerna. De här accounts som syns både i citatet och i tidigare forskning visar att det är naturligt för dem att söka sig till den kriminella världen, där de kan få uppmärksamhet och status som omgivningen misslyckas att ge dem. I en undersökning beskriver däremot ungdomarna själva att de menar att man inte ska skylla på ens omständigheter (Horstkötter et al. 2014, s. 229). Liknande problematik kring utsatta områden med bristande resurser samt en lockande kriminell värld exemplifieras även i detta citat.

Många av våra ungdomar av olika anledningar så är inte skolan asså den vanliga grundskolan och så vidare är inte liksom... riktigt har inte dom förutsättningar för att möta deras behov och då blir det inte ett positivt sammanhang, men istället så hittar dom ett positivt sammanhang liksom bland äldre bland kriminella som uppmärksammar dom väldigt mycket som ger dom status åsåvidare. - Andreas

Citatet visar hur de professionella kategoriserar ungdomarna som utsatta genom olika negativa faktorer i omgivningen såsom sämre förutsättningar i skolan och den kriminella världen. Familjebehandlaren Andreas menar att skolan misslyckas att erbjuda ett sammanhang där ungdomarna med extra behov eller diagnoser kan passa in, vilket leder till att de känner sig misslyckade. Samtidigt ger det kriminella sammanhanget olika fördelar. När respondenten säger "äldre kriminella" i citatet används den negativt associerade egenskapen kriminell på individen som en del av dennes identitet. Detta kan ses som en account till att de unga inte själva är ansvariga, utan att det är andra som finns i deras omgivning som bär ansvaret.

6.2.3 Andras syn och kunskap

De professionella påpekar att samhällets syn och kunskap på målgruppen är en annan faktor som sätter ungdomarna i ett utsatt läge. Socialtjänsten och polisen beskrivs ibland ha en fel syn på ungdomars problematik. Två familjebehandlare menar att de flesta ungdomar har trauma, men trauman förväxlas ofta med ADHD. Ungdomarna blir ofta överdiagnostiserade, vilket ger dem ADHD-stämpeln. Horstkötter et. al (2014, s. 225) pekar på samma utveckling där ungdomars antisociala och kriminella beteende alltmer fångas under psykiska störning och

diagnoser. Stämpling och stigmatisering är också något som ungdomarna identifierar som en risk med diagnoserna (ibid, s. 228). Det här är något som hör till den medicinska diskursen som Severinsson (2010, s. 34) funnit i sin undersökning.

Vid ett tillfälle konstaterar en familjebehandlare att det kan vara tvärtom, det vill säga att socialtjänsten missar en ungdoms ADD-diagnos. Oavsett behandlas ungdomarna på ett felaktigt sätt av socialtjänsten och polisen på grund av den felaktiga synen. Många ungdomar känner sig därmed "orättvist behandlade". När de professionella beskriver socialtjänsten och polisens syn på det sättet, framställer de sig samtidigt kritiska mot det, vilket ökar accountability för deras egen syn på ungdomarna.

Runt omkring dom så har dom gjort ganska enkla slutsatser om väldigt komplexa problem /.../ Vi håller på och utreder honom, han har intellektuell funktionsnedsättning, han har absolut nån slags ADD å annat, men vi fick till honom från socialtjänsten som att han behöver han jobba på sin impuls kontroll när vi ser han förstår inte vad folk... asså när polisen pratar med honom så förstår han inte och då blir han arg för att han kan inte uttrycka sig och han förstår inte vad de säger. De säger du har gjort fel och han kan inte förklara varför, vilket har gjort att asså det har gått en sån spiral som gör att han är fokusungdom hos polisen, vilket innebär att polisen håller koll på honom varje dag. Varje dag stoppar de honom och han förstår inte varför. Nu när vi har kunnat samverka med polisen, sätta oss ner och förklarar okej vad behöver denna pojken för att ni... alltså för att han ska förstå vad det är som händer. Dom områdespoliserna har berättat för alla områdespoliser. Varje gång dom träffar på honom nu så vinkar dom istället. Om dom behöver prata med honom, tar honom åt sidan, berättar jättelugnt. Allt har lagt sig. - Bea

Citatet handlar om en pojke som blivit felbedömd av socialtjänsten och där även polisen har en bristande förståelse kring hans problematik. När polisen endast ser att pojken gör fel och bortser från bakomliggande faktorer förenklas problemet, vilket gör att komplexiteten och individens behov missas. Bui och Deakins (2021, s. 6) uppmärksammar att en del forskningslitteratur lyfter fram att utsatta ungdomar tillhör en socialt marginaliserad grupp eller position, vilket gör att de ofta har kontakt med sociala institutioner. Det är vanligt att dessa institutioner inte kan möta deras behov. I det här fallet tillgodoses inte pojkens behov av stöd från socialtjänsten och polisen som har missat hans funktionsnedsättning och diagnos.

I citatet reagerar socialarbetaren mot polisens och socialtjänstens syn på och förhållningssätt gentemot ungdomen. Samtidigt förklarar socialarbetaren att synen gör att polisen får fel förhållningssätt, det vill säga har daglig övervakning och kontroll. Den kontakten har gjort att pojken hamnat i en nedåtgående "spiral". På det sättet förklarar den professionella hur synen och förhållningssättet gör problemet värre, det vill säga utsätter ungdomen. Forskning visar att negativ och upprepanande interaktion med sociala institutioner kan öka sannolikheten för långvarig brottslighet hos ungdomarna (Bui & Deakins 2021, s. 6).

I denna account ser vi att de professionella jämför socialtjänsten och polisens förhållningssätt gentemot sitt eget. De professionella berättar att andra aktörers syn och kunskap, i detta fall polisen och socialtjänsten, förenklar den unges problematik och bidrar till ungdomens utsatthet. Samtidigt framställer de professionella sin egen förståelse som något som har löst den destruktiva situationen eftersom "vi" förstår komplexiteten i individens behov och har rätt förhållningssätt. Genom att ställa de två synerna och förhållningssätten mot varandra så skapas accountability för deras egen syn.

6.3 Ansvar

/.../ vi förstår att du är ett symptom, det här är inte ditt fel och vi ska lägga ansvaret där det behöver ligga. - Bea

Temat om ansvar för ungdomar med koppling till kriminalitet grundar sig i synen på målgruppen som vi redogjort för under tidigare teman: "Brett spann" och "Utsatthet". I de professionellas tal om ansvar för ungdomarna används återigen både den individcentrerade och omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren. Den individcentrerade repertoaren möjliggör synen som lägger ansvar på individen, vilket används sporadiskt. Den omgivningscentrerade repertoaren används istället övervägande och möjliggör, i kontrast till föregående repertoar, synen som lägger ansvaret på omgivningen. I vårt material har vi funnit att de professionella har en typisk bild av hur ansvaret beskrivs fördelas för ungdomar med kopplingar till kriminalitet, vilket exemplifieras i följande citat:

Jag tänker att ansvar ligger på vuxenvärlden på nåt sätt liksom och att ansvaret ibland...
Om ansvaret inte kan tas av vuxenvärlden, så måste samhället hjälpa till, där kommer vi
in. - Bea

I citatet ser vi att familjebehandlare Bea lägger ansvaret i första hand på “vuxenvärlden”, vilket samtidigt förmildrar ungdomars eget ansvar. Med “vuxenvärlden” menar hon föräldrar och alla andra vuxna runt omkring en ungdom. I andra hand menar hon att de professionella själva, som en del av samhället, kommer in för att ge stöd om vuxenvärlden inte kan ta sitt ansvar som de borde. De professionellas syn på ungdomens eget ansvar framställs vara svagt. Som det förra citatet visar så beskrivs ungdomen som ett “symtom”, problemet och ansvaret ligger någon annanstans. Denna syn skiljer sig från vad ungdomarna med kopplingar till kriminalitet i undersökningen av Horstkötter et al. (2014, s. 229) framför. De menar att kriminaliteten är deras eget val samt att det är rimligt att ta eget ansvar.

6.3.1 Föräldrars ansvar

De professionella redogör för att föräldrar till en ungdom med kopplingar till kriminalitet har ett “mycket stort” ansvar och huvudansvar för denna. När de professionella talar om föräldrarnas eget ansvar används den individcentrerade tolkningsrepertoaren. Som ett led i att föräldrar har ett ansvar för sin ungdom, förmildrar de professionella återkommande det här ansvaret i sina formuleringar. Under temat “Utsatthet” framkom att föräldern ibland kategoriseras som utsatt genom att de har “behov som de inte har fått tillgodosedda” samt har fått “bristande vägledning”. Framställningarna skapar förståelse för att föräldrarna brister i att ta sitt ansvar, vilket förmildrar det. Här kommer omgivningen in där socialarbetaren B beskriver att det är “vi som samhälle” som ska “vägleda dem och erbjuda stöd”. Föräldrarnas ansvar förmildras och föräldern framställs här som några som är i behov av behandling. I artikeln av Horstkötter et al. (2014, s. 229) framförs behandling till föräldrar vara effektivt enligt ungdomarna. Vad som är föräldrars ansvar konkretiseras återkommande som att “vilja ta emot” hjälpen. Det framkommer i citatet nedan.

/.../ Då fick jag då säga, a men nu har jag vatt här i två år, jag har gjort detta här så länge. Du har inte tatt emot nån hjälp, för oftast kan det ju va så att de säger nu har vi träffats här i två år men det händer ju ingenting nä men (skratt) det är ju inte jag som ska göra jobbet det är du. - Diana

I citatet redogör socialarbetaren för föräldrarnas eget ansvar som en förutsättning för att hennes behandlingsarbete ska fungera. Behandlingen och givandet av hjälp från den professionella förutsätts utifrån vad Severinsson (2010, s. 139) kallar för en omsorgsdiskurs. I uttalandet kring att föräldern ska "göra jobbet" och inte socialarbetaren själv, görs föräldern till någon som har ansvar. Det här framställer socialarbetaren som någon som inte kan ta sitt ansvar om inte föräldern tar sitt. Både föräldern och socialarbetaren är, som analyserats, båda en del av den unges omgivning. I accounten blandas två tolkningsrepertoarer. Citatet förutsätter att det är omgivningens ansvar att hjälpa föräldern, enligt den omgivningscentrerade repertoaren. Samtidigt läggs ansvaret att ta emot hjälp på föräldern, vilket utgår från den individcentrerade repertoaren. En annan del av föräldrarnas ansvar är att lära ungdomen.

/.../ adekvata regler gränssättning det handlar om att ta ansvar för ett barn, det handlar inte om att straffa ett barn. Det handlar om att när man växer upp så måste en hjärna växa i relation till andra hjärnor, man behöver får hjälp och stöttning för att förstå hur världen funkar /.../ - Bea

Socialarbetaren beskriver att föräldrarnas ansvar gentemot sina barn är att lära dessa "hur världen fungerar", genom att exempelvis gränssätta. I citatet framställs den unge som någon som är under utveckling med en hjärna som behöver "växa". Det används som en account vilken skapar accountability för den professionellas syn på föräldrars ansvar. Det är föräldrarna som ska lära barnen.

6.3.2 Mitt och/eller andras ansvar

När de professionella redogör för sitt eget ansvar för ungdomarna använder de sig i stort sett av den omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren. Socialarbetarnas syn på ungdomar som utsatta och som någon i behov av stöd av sin omgivning påverkar hur de ser på sitt eget ansvar. Genom att beskriva ungdomar enligt kategorin utsatta skapar de professionella accountability för sin syn på att ungdomarna inte ska bära

ansvar för sina kriminella handlingar. Det blir därmed rimligt att de professionellas ansvar är att arbeta med sammanhang runt omkring ungdomarna.

Mina driftkrafter är väl att kunna göra nån slags skillnad, att kunna lyfta bördan från...
lägga ansvaret där det ska vara men också lyfta bördan från dom här liksom väldigt
marginaliserade utsatta barnen.

- Bea

Citatet är ett tydligt exempel på hur de professionella resonerar kring sitt eget ansvar samt omgivningens och ungdomarnas ansvar i enlighet med den omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren. Genom att benämna dem som de "väldigt marginaliserade utsatta barnen", har ansvaret för kriminaliteten lagts snarare på omgivningen än på ungdomarna själva. "Bördan" behöver lyftas från dem och ansvaret ska läggas "där det ska vara", det vill säga omgivningen. Denna account styrker, det vill säga ökar accountability för, synen där de professionella har ansvar att arbeta med problem hos omgivningen istället för ungdomen.

/.../ Vi jobbar ju med mycket liksom att försöka få in de i såna positiva sammanhang.
Och med föräldrar och systemet så handlar det ju mycket liksom om att de behöver hitta
ofta hitta nya sätt att bemöta deras barn, hjälpa deras barn kring deras problematik.

- Andreas

Citatet visar de professionellas förhållningssätt för att ta det ansvaret. Socialarbetaren Andreas menar att de professionella eftersträvar att göra sammanhang runt omkring positiva för ungdomarna. "Positiva sammanhang" kan vara exempelvis i skolan, på fritiden eller aktiviteter för hela familjen, vilket är något som nämns även av andra socialarbetare. När ungdomen är upptagen i sitt positiva sammanhang, behöver den inte söka ett positivt sammanhang hos äldre kriminella.

De professionella menar även att föräldrar spelar den ytterst största rollen i ungdomens omgivning. Under "Föräldrars ansvar" har det kommenterats att föräldrar ibland inte kan ta ansvar för sitt barn. Denna account gör det rimligt för de professionella att påstå att deras ansvar är att komma in och lära föräldrarna om de inte klarar av att ta ansvaret. På detta sätt ökar de professionellas accountability för sitt förhållningssätt. Föräldrautbildning är ett sätt för att lära föräldrarna att möta

sina barns behov samt utveckling. De professionellas arbete handlar också om att “ta klientens, familjens perspektiv” och att hitta en förståelse för “varför det har blivit som det har blivit”.

./.../Det finns liksom ett alternativt liv som dom skulle kunna leva och där dom har en ingång, det är ju nånstans liksom det ska vi servera till dem. Att hela tiden hålla dörren öppen när de bestämmer sig ./.../ - Andreas

Detta är ytterligare ett citat som visar att det viktigaste är att arbeta med omgivningen. Familjebehandlaren Andreas konstaterar att de professionella ska “servera” alternativa möjligheter till deras nuvarande liv och att alltid finnas där. Ungdomarna i Thompsons (2019, s. 115) undersökning har en liknande syn där de menar att möjlighet till arbete och utbildning är en motivation till att de kan lämna kriminaliteten. Ungdomarna konstaterar även att de behöver stöd och hjälp för att kunna uppnå detta. I citatet påpekar Andreas även att ungdomarna också har ett ansvar att bestämma sig att göra något nytt så att de professionella ska kunna ge stödet till dem. Det här tyder på en mångtydighet och att han använder en kombination av de båda tolkningsrepertoarerna (Bergström & Ekström 2018, s. 280 ff).

6.3.3 Ungdomars eget ansvar

De professionella konstaterar att ungdomarna har ett eget ansvar och säger alla att de har ett val. Emellertid framställs ungdomarna i analysens tidigare teman som en utsatt grupp och ibland oförmögna att inse konsekvenserna. Det här fungerar som en account för att skapa accountability för sin förmildrande syn på ungdomarnas eget ansvar. Likaså förmildras ungdomars eget ansvar under “Föräldrars ansvar” och “Mitt och/eller andras ansvar” där ansvaret istället läggs på vuxenvärlden. Följande citat exemplifierar socialarbetarnas syn på ungdomens eget ansvar.

./.../ Om vi har två stycken som ska springa ett maraton och den ene inte har ben och den andre har, så är det ju väldigt orättvist. Asså så ungdomarna har ansvar i vad de gör i deras handlande, men dom har inte ansvar i hur mycket kunskap eller hur mycket trygghet och anknytning dom har för att kunna göra dom här bra besluten. Så man hoppas ju att deras ansvar ska växa när dom klarar ut det ./.../ - Diana

I citatet förklaras att ungdomar har ett eget ansvar, vilket tillhör den individcentrerade tolkningsrepertoaren. Socialarbetare Diana nyanserar ansvaret genom att använda en metafor för att visa på att individen har olika förutsättningar. Hon utvecklar och menar att det inte går att bortse från individens olika förutsättningar i frågan om eget ansvar. Samtidigt pratar hon om ungdomars ansvar som något som är tänkt att öka, vilket kan jämföras med liknande analys från temat konsekvenstänk. Det här synsätt är genomgående i alla respondenternas svar. I vissa fall används den individcentrerade tolkningsrepertoaren tydligare än vad som generellt sätt uttrycks. Följande citat är ett sådant tillfälle där socialarbetare Charlotte tar upp ett exempel som tydliggör hennes syn på ansvar.

/.../Jag ba skoja du (skratt) att jag kommer att på allvar ringa upp för att du ska får liksom vara oförsämd, jag tror inte det (skratt) men då är det liksom det är alla andras man ser inte sin egen liksom jag tror att han var 16 /.../ - Charlotte

I det här exemplet talas om en kille som betedde sig aggressivt mot socialarbetaren i ett telefonsamtal. Hennes förklaring gör kategorin "oförsämd" rimlig. Det ligger i linje med den individcentrerade tolkningsrepertoaren eftersom hon lägger problemet hos individen själv och därmed även ansvaret. Det här sättet att tala om den unge kan även relateras till en straffdiskurs, där den unge konstrueras som en som "kan, men ändå inte väljer" att bete sig önskvärt (Severinsson 20, s. 234 ff). Samtidigt beskrivs killen inte som en "kapabel aktör" och hennes syn kan därför inte anses relatera till att den unge är möjlig att straffa (ibid.). Hon säger exemplet i samband med att hon poängterat att i 16-årsåldern "funkar hjärnan inte", vilket är ett förmildrande account för det egna ansvaret. Den här synen hör till den omgivningscentrerade repertoaren, där det är föräldrarnas, professionellas och andra vuxnas ansvar. Ungdomen har ett val, men inte förmågan att ta beslutet. Skildringen möjliggörs trots det utifrån denna straffdiskurs. Exemplet innebär en motsägelsefullhet, en så kallad brytpunkt, mellan de två tolkningsrepertoarerna (Bergström & Ekström 2018, s. 280 ff).

Likt de professionellas förklaringar kring föräldrarnas ansvar handlar den unges ansvar om att ta emot behandlingen. De professionella pratar om att de unga måste "vilja" för att behandlingen ska fungera. Det är de som väljer att ta emot hjälpen.

6.3.4 Behandling kontra straff

Respondenternas förmildrande syn på ungdomarnas ansvar, ligger till grund för att de professionella kritiserar straff som ett sätt att hantera målgruppen och synen på ungdomar som någon som ska "låsas in". Istället förespråkar alla intervjupersoner återkommande behandling. Straff beskrivs som en kortsiktig lösning. Bea beskriver den nutida synen i följande citat.

Den stora utmaningen just nu är hur samhället ser på den här målgruppen. Vi ser ju en stor förändring i att man vill gå från behandling till att låsa in. Debatten ser väldigt hård ut just nu. - Bea

Här återberättar socialarbetaren samhället som förespråkare för straffande åtgärder mot ungdomar med kopplingar till kriminalitet. När hon gör det talar hon om samhället som någon annan, vilken hon inte identifierar sig med. I sin account tar hon därmed avstånd från samhällets hårda syn. Nedan följer ett exempel på socialarbetaren Andreas reaktion mot straff.

/.../ Oftast så gör det ju liksom att de kommer längre bort från samhället. Människor som liksom har suttit i fängelse i två år åsåvidare är ju inte lika attraktiva på arbetsmarknaden än vad nån som inte har suttit i fängelse... det är ju liksom systemet asså bakvänt. Det producerar ju mer negativa resultat, så att låsa in nån när du vill att nån ska bli liksom dugliga samhällsmedborgare det blir minus. - Andreas

I citatet förklarar han att låsa in resulterar i att människans möjligheter att ta sig ifrån kriminaliteten blir sämre. Det här agerandet mot målgruppen gör istället problemet värre, det blir "minus". Denna account fungerar för att skapa accountability till socialarbetarens syn att behandling är rätt sätt att hantera ungdomar med kopplingar till kriminalitet. När han redogör för att straff är ett negativt sätt att hantera målgruppen, kritiserar han samtidigt tanken om ett starkt eget ansvar. Samma socialarbetare uttrycker även rakt ut att han ser som sin uppgift, det vill säga sitt ansvar, att vara en "motkraft" till den motsatta synen som möjliggör straff.

7. Resultat

I kommande avsnitt presenteras en sammanfattning av föregående analysresultat.

I de professionellas tal används varierande accounts för att kategorisera ungdomarna som utsatta och oförmögna att inse konsekvenser samt någon som har kunskapsluckor. I sina beskrivningar av händelser där kategoriseringen sker, gör de sin syn mer tillförlitlig och skapar därmed accountability för den. Skapandeprocessen pågår hela tiden i samtalet. Synen på ungdomarna, som framställs genom kategorierna, skapar i sin tur accountability för synen på ansvaret där ansvaret i huvudsak läggs på vuxenvärlden och de professionella.

I vår analys har vi kunnat se hur de professionella använder sig av de två tolkningsrepertoarerna i framställningen av sin syn på ungdomar med kopplingar till kriminalitet och sin syn på ansvar för målgruppen. De används inte i kontrast till varandra, utan som komplement för att framföra sin syn. De professionellas syn är därmed en blandning av de båda tolkningsrepertoarerna. Vi ser att den omgivningscentrerade repertoaren används och representerar de professionellas syn på ungdomarna och ansvaret på ett dominerande sätt jämfört med den individcentrerade repertoaren.

I den omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren konstrueras individens problem ligga i dennes omgivning och ansvaret för varför individen hamnat i kriminalitet samt lösningen till problemet läggs på omgivningen. Ungdomen kategoriseras här som en del av sin omgivning. Det här kan relateras till den interaktionellt inriktade diskursen där ungdomarna framställs i relationen till familj och andra anhöriga (Severinsson 2010, s. 106, 167). Den här diskursen förknippas i sin tur med en omsorgsdiskurs. Omsorgsdiskursen yttrar sig genom att den unge ses som "drabbad" eller som "offer" snarare än att problemet är deras eget, vilket konstruerar individen som mindre ansvarig. I vår undersökning relaterar den omgivningscentrerade tolkningsrepertoar genomgående till den här diskursen.

Till skillnad från den omgivningscentrerade tolkningsrepertoaren, konstruerar den individcentrerade tolkningsrepertoaren individer som en aktiv aktör i sina val av handlingar. Här framställs individen som problembärare och någon som behöver förändras. Ungdomar beskrivs ibland ha olika individuella svårigheter och behöver därför ha individuellt anpassad behandling. I den här tolkningsrepertoaren

konstrueras ungdomar ha ett eget ansvar att vilja och bidra till behandlingen. Talet om det egna ansvaret och individualiseringen av problemet kan relateras till en straffdiskurs (Severinsson 2010, s. 138). Ungdomar har ett val om de vill förändras eller inte, vilket också konstruerar dem som ansvariga. I beskrivningar som skildrar olikheter mellan könen, kan vi se att den individcentrerade repertoaren till viss del används oftare för att beskriva synen på killar och deras ansvar.

I synen på ungdomars eget ansvar överlappas användandet mellan de olika tolkningsrepertoarerna. Som vi har sett i analysen skiljer sig straffdiskursens konstruktion från de professionellas syn i vår undersökning på så vis att de i sina redogörelser konstruerar ungdomen som oförmögen och utsatt, vilket förmildrar det egna ansvaret. Det är omgivningen som ska hjälpa ungdomarna att ta det egna ansvaret. Den individcentrerade tolkningsrepertoaren möjliggör beskrivningar om det egna ansvaret, medans de professionellas syn på det egna ansvaret når sin fullhet genom användandet av den omgivningscentrerade repertoaren. Ansvaret förflyttas här från individen till omgivningen.

I redogörelser om ansvaret för ungdomen individualiseras föräldrarnas ansvar. Parallellt beskrivs ansvaret för ungdomen vara fördelat genom den omgivningscentrerade repertoaren mellan vuxenvärlden, föräldrar eller andra i omgivningen, och de professionella, som representerar samhället. På liknande sätt förmildras föräldrarnas individualiserade ansvar genom dennes omgivning. Det visar återigen de professionellas användande av en blandning mellan de två tolkningsrepertoarerna för att framföra sin syn.

8. Slutdiskussion

I vår undersökning har syftet varit att undersöka hur professionella som arbetar i direktkontakt med ungdomar med kopplingar till kriminalitet, framställer sin syn på ungdomarna och ansvar i frågan. Under "Resultat" har vi sammanfattat de viktigaste resultaten i form av uppbyggnaden av tolkningsrepertoarerna. I detta avsnitt kommer vi att diskutera andra intressanta resultat och funderingar som uppstått under arbetet.

Accountability, som är ett centralt begrepp för vår studie, används även av Hall et al (2006) och Severinsson (2010). I dessa undersökningar bidrar accountability till

att belysa hur de professionella genom kategorier legitimerar vissa förhållningssätt gentemot målgruppen. I vår studie ville vi istället se hur de professionella gör sin syn rimlig med hjälp av accountability. Verktöget upplever vi vara viktigt för att synliggöra de processer som ligger bakom självklarheter hos socialarbetare och för att få syn på både fördelaktiga och förtryckande redogörelser om målgruppen. Under analysprocessen la vi märke till att våra respondenter även använder olika accounts för att skapa accountability för sitt förhållningssätt. Det här fördjupade vi oss inte i men var något som vi ansåg vara ett intressant ämne för vidare forskning inom ungdomskriminalitet.

Inför uppsatsarbetet förväntade vi oss att ungdomskriminalitet skulle framställas som ett "könat" socialt problem, eftersom vi hade med oss föreställningen att det är fler killar som hamnar i kriminalitet än tjejer. Vi tänkte däremot inte att det skulle uppkomma i våra intervjuer. Förvånande nog tog intervjupersonerna självmant, i mer eller mindre, utsträckning upp diskussionen. Under analysprocessen uppmärksammade vi relativt tydliga skillnader i synen mellan könen. Upptäckten av könsaspekten i analysen har hjälpt oss att belysa hur de professionella beskriver ungdomarna som en heterogen grupp. Vi menar att det är viktigt eftersom könsaspekten visar att problem till viss del individualiseras hos ungdomarna. Resultatet ansåg vi var intressant och ställde oss frågan: Hur mycket av den synen är konstruktion? Det är även något som flera av våra respondenter själva uppmärksammade, vilket tyder på att socialarbetarna själva har ett kritiskt och reflekterande förhållningssätt. Det här förhållningssättet menar vi är viktigt för att som socialarbetare kunna generera en så positiv syn som möjligt på sin målgrupp och därmed synliggöra möjliga förtryckande diskurser.

Frågan om straff eller behandling är något som mer eller mindre diskuteras av samtliga intervjupersoner i vår studie. Underliggande i de professionellas tal finns en klar syn om att behandling är vad som föredras framför straff, som vi har presenterat i vår analys. Två socialarbetare har påpekat att debatten i "politiskt landskap" idag är "väldigt hård" eftersom man vill "gå från behandling till att låsa in". Det kan relateras till vad Demker et al. (2008, s. 328 ff) kommer fram till i sin artikel. Forskarna spekulerar kring att mer fokus på dömande och straffande attityder kan vara tecken på en individualiserad, offer-centrerad kriminalitetsdiskurs. Brottet förklaras bero på individens egen ondska och ses som

individens eget "val", vilket kan föranleda straffande attityder mot denna. I vår analys ser vi att samhällets ökade fokus på straff tas upp av professionella i syfte att framställa sig som motsatt till denna syn. Även om professionella talar om att individen har ett eget val, så gör de detta i ett sammanhang där de lyfter komplexiteten i förklaringarna till en individs väg in i kriminalitet och arbetet med att få dessa att byta bana. Istället för att fokusera på individuella förklaringar lyfter de ständigt faktorer i omgivningen.

I den processen skapas kategoriseringar av de unga vilket, som vi har sett, legitimerar olika typer av agerande mot målgruppen unga med kopplingar till kriminalitet. Den skapandeprocessen av accountability menar vi skulle vara intressant att undersöka utifrån begreppet makt. I Wetherell och Potters diskurspsykologiska studie undersöks hur maktrelationer etableras, upprätthålls och förstärks genom diskurser samt med de tillhörande kategoriseringar som sker i dessa (Wetherell & Potter 1992, s. 70). I vår undersökning har vi inte belyst den maktaspekten i analysen. Efter att ha arbetat igenom materialet menar vi däremot att vi kan se att de professionellas syn och användning av tolkningsrepertoarerna genererar i huvudsak positiva beskrivningar och kategoriseringar som inte är att se som förtryckande gentemot målgruppen.

Som socialarbetare har vi en enorm makt att definiera sociala problem och ungdomar med kopplingar till kriminalitet, vilket är en process som pågår hela tiden i det vardagliga sociala arbetet (Hall, Slembrouck & Sarangi 2006, s. 24). Socialarbetare som har direktkontakt med målgruppen har även makt att avgöra hur arbetet faktiskt utformas. Genom att synen i huvudsak inte individualiserar problemet, utan snarare ser komplexiteten, kan de professionellas arbete organiseras på ett sätt som lyfter "bördan" från ungdomarna.

Vi valde att intervjua de professionella och göra diskursanalys eftersom vi tyckte att det var viktigt att belysa diskurser som genomsyrar det vardagliga arbetet med målgruppen. Det visade sig svårt att hitta tidigare forskning som tar utgångspunkt i de professionellas syn och diskursanalys gällande ungdomar med kopplingar till kriminalitet och ansvar. Av den anledningen anser vi att vår studie kan vara ett intressant och betydelsefullt bidrag till forskning kring ungdomskriminalitet. Samtidigt ser vi ett behov av att göra fler diskursanalyser på socialarbetare som

arbetar i direktkontakt med målgruppen. Med hjälp av en utökning av sådan forskning kan deras perspektiv samt de konstruktioner som ligger bakom socialarbetarnas syn lyftas fram och medvetandegöras i större utsträckning. Vi anser även att det hade varit intressant att göra en kompletterande undersökning om samhällets och politiska diskurser för att jämföra med de professionellas syn. Lika intressant hade det varit att jämföra mellan olika yrkesgruppers syn på ungdomarna och ansvar för dem.

9. Referenslista

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2022) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Berg, Martin (2022) Deltagande netnografi. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Bergström, Göran & Linda Ekström (2018) Tre diskursanalytiska inriktningar. I: Kristina Boréus & Göran Bergström (red.) *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Bui, Laura & Jo Deakin (2021) What we talk about when we talk about vulnerability and youth crime: A narrative review. *Aggression and Violent Behavior*, 58

Demker, Marie, Ann Towns, Göran Duus-Otterström & Joakim Sebring (2002) Fear and punishment in Sweden: Exploring penal attitudes. *Punishment & Society*, 10(3): 319–332

Edley, Nigel (2001) Analysing masculinity: Interpreting repertoires, ideological dilemmas and subject positions. I: Margaret Witherell, Stephenie Taylor & Simeon J. Yates (red.) *Discourse as data*. Kalifornien: SAGE Publications

Edward, Derek & Jonathan Potter (1992) *Discursive psychology*. London: Sage

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik*. Lund: Studentlitteratur AB

Estrada, Filipe (2017) Ungdomsvåld: uppmärksamhet och reaktion. I: Filipe Estrada & Janne Flyghet (red.). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur

Hall, Christopher, Stef Slembrouck & Srikant Sarangi (2006) *Language Practices in Social Work: Categorisation and accountability in child welfare*. London: Routledge

Holmberg, Stina (2017) Påföljdssystem för unga. I: Filipe Estrada & Janne Flyghet (red.). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur

Horstkötter, Dorothee, Ron Berghmans, Frans Feron & Guido De Wert (2014) “One Can Always Say No.” Enriching the Bioethical Debate on Antisocial Behaviour, *Neurobiology and Prevention: Views of Juvenile Delinquents*, *Bioethics*, 28(5):225–234

Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Mattsson, Tina (2021) *Intersektionalitet i socialt arbete: Teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups

Nationalencyklopedin (u.å.) *Ansvar*

[<https://www.ne.se/s%C3%B6k/?t=uppslagsverk&q=ansvar> Hämtat 2023-05-02

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2022) Att analysera kvalitativt material. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Severinsson, Susanne (2010) *Unga i normalitetens gränsland: undervisning och behandling i särskilda undervisningsgrupper och hem för vård eller boende*. Diss. Linköping: Linköpings universitet

Socialstyrelsen (2013) *Unga och brott i Sverige underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg*. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2020) *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: Kunskapsstöd för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen

Thompson, Naomi (2019) “It’s a No-Win Scenario, either the Police or the Gang Will Get You”: Young People and Organised Crime – Vulnerable or Criminal?, *Youth Justice*, 19(2): 102-119

Tidöavtalet (2022) *Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige*.

[<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/tidoavtalet-overenskommelse-for-sverige-slutlig.pdf>. Hämtat 2023-05-05

Wenneberg, Søren Barlebo (2001) *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. Stockholm: Liber

Wetherell, Margaret & Jonathan Potter (1992) *Mapping the language of racism: Discourse and the legitimation of exploitation*. New York: Columbia University Press

Wiggins, Sally (2016) *Discursive psychology*. Kalifornien: SAGE Publications

Winther Jørgensen, Marianne & Louise Phillips (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Wooffitt, Robin (2001). *Researching Psychic Practitioners: Conversation Analysis*. I: Margaret Witherell, Stephenie Taylor & Simeon J. Yates (red.). *Discourse as data*. Kalifornien: SAGE Publications

Bilagor

Intervjuguide

Uppstart

1. Presentera oss, vår undersökning, samtyckesblankett
2. Hur länge har du jobbat här? Hur är det att jobba med ungdomar med kopplingar till kriminalitet? Berätta gärna även om dina egna drivkrafter till att ha det här jobbet?
3. Vilken form av kriminalitet är det som du jobbar med? Vad är det för typ av kriminalitet som de ungdomar som du möter har kopplingar till?

Arbetet

1. Skulle du vilja börja att berätta om hur du jobbar med de ungdomar som du möter...
 1. Vilka insatser tycker du är viktiga?
2. Hur upplever du ditt handlingsutrymme i arbetet med ungdomarna? (Förutsättningar, frihet)
 1. Vilka svårigheter/utmaningar har ni i arbetet med ungdomarna?
 2. Finns det något som du skulle vilja göra annorlunda?

Syn på ungdomarna

1. Hur ser du på de ungdomar som ni möter? *Hur förstår du dem? Vilka är de?* (offer/förövare)
 1. Finns det några gemensamma kännetecken eller skillnader?
 2. Finns det något som har förvånat dig?

Ansvar i frågan

1. Hur tänker du kring ansvaret för ungdomar som har kopplingar till kriminalitet? (Vem? Eget ansvar? Individens inställning/motivation? Socialtjänsten?)
 1. (Till vem och i vilka situationer kommer det ansvaret tydligt fram?)

2. Nu har vi pratat om ...ansvar.... Skulle du vilja diskutera vad ansvar egentligen handlar om?

Avslutning

1. Är det något som vi har missat här? Är det något som vi skulle kunna fördjupa?
2. Kan vi återkomma med kompletteringar?

Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i studien

“Professionellas syn på ungdomskriminalitet”

Medgivande

Jag bekräftar härmed att jag har tagit del av skriftlig och muntlig information om studien och accepterar att delta. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien.

Jag har fått information om och godkänner att intervjuerna kommer att spelas in.

Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga.

Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Ort och datum

Förnamn och efternamn

Adress

Telefonnummer

Namnsteckning